Romanoslavica vol. XLII, nr.3

IMAGINI ŞI PEISAJE CEHOSLOVACE ÎN JURNALELE DE CĂLĂTORIE ROMÂNEŞTI SCRISE ÎNTRE 1919-1939

Armand GUŢĂ

In this ethno-historic study we deal with another category of documents contains Czechoslovak contemporary history having unpublished information about the socio-economic and cultural situation of the Central European Slavic population. It is clear, that there are significant differences between Czechoslovakian official documents and the Romanian tourist or journalist point of view. There are several and interesting differences in the manner how the travelers or journalist had understood historic events and how they were really interpret or misinterpret it. One the other side each author has a different approach about this very interesting domain concerning the image of the others. Therefore each person had refined and reinterpreted the information because of its various structures, but for us before deciding how to draw right conclusions, we need to examine the differences between these types of documents. Some Romanian officials like journalist opinions and some of private document interpretations were under the influence of Sokolist cultural movement. This type of political ideology had an enormous influence on the Czechoslovakian political consciousness-raising behavior. We have to tackle with prudence this kind of information because the range of subjects concerning within these travel journals in a broad sense of 20th century national states unity ideology is enormous. We hope that we had succeeded in our attempt concerning the extraction and analyzing of some essential ethnologic and historic information from these diaries or conferences. The benefits of interpretation from such a very different range of information presented in this type of documents must be linked by the researching method itself.

Keywords: Czechoslovak contemporary history, travel journals, ideology

Primul jurnal de călătorie despre noul stat slav central european apărut pe harta Europei aparţine d-nei Smara ce a vizitat Cehoslovacia în 1924. Impresiile vizitatoarei sunt extrem de variate şi diversificate abordând aproape toate sectoarele vieţii socio-culturale şi economice ale noului stat. Autoarea îşi începe descrierea realităţilor politice de la începutul deceniului al doilea al secolului al XX-lea cu aserţiunea: „Războiul mondial, care s-a desfăşurat sub ochii noştri ca un

BDD-A27165 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:01 UTC)

cataclism uriaş, ce schimba faţă pământului, a fost şi el folositor la ceva: a scos la lumină dreptatea popoarelor”[1].

Vorbindu-ne despre particularităţiile etnoculturale ale principalelor provincii istorice ce alcătuiesc Cehoslovacia, jurnalista română subliniază ca ideea unităţii politice statale a fost mai puternică decât tradiţia locală:

> Cehii, boemii şi slovacii, am văzut că lucrează, lucrează din răsputeri spre a stabili toată cultura, toată industria, toată agricultura, tot comerţul, în sfârşit toată ordinea cerută de nevoile vremurilor de acum, luptă aprig spre a redobândi toată înălţimea morală la care ar fi stat ei, dacă Habsburgii nu le-ar fi împiedicat avântul lor pentru un progres real desăvârşit şi la care tind să ajungă azi şi vor ajunge la sigur amicii noştri cehoslovaci. Mare merit are acest popor care, deşi subjugat politiceşte atâta amar de vreme, nu şi-a uitat niciodată originea sa etnică dimpotrivă s-a străduit mereu jertfind totul pentru idealul naţional, chiar şi atunci când asupritorii lor lucrau din toate puterile pentru desnaţionalizare şi aici găsesc meritul lor[2].

Prin intermediul unui scurt şi obiectiv studiu comparativ a situaţiei provinciilor istorice româneşti aflate vreme de secole sub stăpânire străină cu situaţia provinciilor istorice cehe şi slovace, autoarea reuşeşte să surprindă o situaţie socio-politică similară cu cea din România Mare:

> Oprimaţi timp de secole, ei ca şi noi în provinciile întoarse la sânul României, şi-au păstrat limba, credinţele, datinile şi deodată cu dobândirea hotarelor şi aşezaţi geograficeşte, s-au grăbit, cu legi serios întocmite, a se organiza politiceşte şi bisericeşte repede, repede şi atât de sistematic şi de solid, cum n-au reuşit să facă alte popoare mai vechi, dar fără o concepţiune etnografică bine desprinsă din cartea neamurilor şi fără o iubire de ţară, atât de adâncă precum o au cehoslovacii pentru patria lor. Fără iubire, fără jertfe, fără muncă, fără înţelegere, între conducători, nu se poate consolida, nci desăvârşi aspiraţiile acestei ţări. Mai lesnicioasă este cucerirea, decât volnicia stăpânire înţeleasă şi fără părtinire[...]. La aceasta va trebui să cugete zilnic consolidatorii. Pe concesii reciproce şi pe avânturi sufleteşti nestânjenite, neînveninate stă adevărata înfrăţire. Minoritarilor, cu cei cari vor să aibă o ţară bine consolidată, să li se dea atenţie şi să le îndulcească traiul până la aşa măsură, încât ei să nu-şi mai aducă aminte de pierduta lor patrie de odinioară. Numai fiind toţi un suflet şi o gândire, se poate consolida o patrie. La noi, ca şi la vecinii noştri, mişune încă vitregia. La sârtipirea ei, zilnic vor să se gândescă dregătorii. Astfel, exemplul prăbuşirii statelor este încă viu înaintea noastră şi vrăşmaşii ne pândesc mereu în umbră. Zi de zi, nu ştim dezastrul care ne aşteaptă pe noi, ca şi pe cehi[3].

---

[1] Smara, *Schiţe şi amintiri din Cehoslovacia, Influenţele războiului mondial. Aşezarea istorică. Progresul de azi al republicei Cehoslovace*, (Conferinţă ţinută la Casa Şcoalelor în ziua de 10 mai 1925) Bucureşti, Institutul de Arte Grafice „ Convorbiri literare”, Bucureşti, 1925, p.5.
[2] *Idem*, pp. 6,7.
[3] *Ibidem*, p. 7.

BDD-A27165 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:01 UTC)

Apoi d-na Smara face o scurtă incursiune istorică în trecutul cehilor şi slovacilor din secolul al VII-lea şi până în secolul al XX-lea subliind pericolul dezmembrării ce pândeşte cele două state reconstituite în graniţele istorice de după război: „Nici noi, nici ei nu avem mulţi prieteni. Toată forţa noastră stă în muncă şi este nemerită deviza: prin noi înşine [...]. Volnici am fost să cucerim ce am avut de cucerit, volnici să fim să stăpânim politiceşte şi economiceşte aceste ţări amice la care râvnesc mereu vrăşmaşii noştri, uneltind în umbră”[1].

Emisara noastră onorifică face referire la personalităţile politice şi istorice ale Cehoslovaciei ca preşedintele ţării Tomas Gariggue Masaryk şi ministrul de externe Eduard Beneş cu care are şi o mică întrevedere. Smara îi scrie o scrisoare de felicitare preşedintelui republicii Cehoslovace cu ocazia împlinirii vârstei de 75 de ani[2].

Conform celor relatate din perioada vizitei în Cehoslovacia d-na Smara ne spune că a făcut numeroase peripluri turistice şi socio-culturale cu ajutorul şi în compania consiliului naţional al femeilor şi a altor organizaţii patriotice: „Cari, în mod afabil, călăuziţi de dorinţa de a le cunoaşte activitatea şi mândra lor ţară am vizitat zilnic: palate, biserici, teatre, muzee, universităţi, licee, şcoli secundare complementare, elementare şi de menaj, şcoli de meserii etc. Pretutindeni am lăsat în registre un cuvânt de laudă pentru ordinea şi curăţenia pe care am văzut-o acolo, cum şi pentru modul aplicării programelor”[3].

Referindu-se la rolul fundamental al organizaţiile culturale patriotice autorea subliniază în mod special contribuţia Socolilor la păstrarea şi transmiterea conştiinţei şi sentimentelor naţionale:

> Dar instituţia Socolilor despre ea ce să spun? Zeci de săli sunt la Praga, în cari, de dimineţa până seara, nu numai şcolarii fac gimnastică; ci toate clasele societăţii, poporul acesta înţelegând că doar într-un corp sănătos poate sta o minte ageră şi sănătoasă. Primăria şi Crucea Roşie îngrijesc admirabil de bătrâni, de bolnavi, de copii; toţi primesc hrană bună, suficientă, îmbrăcăminte, şi au la îndemână băi, spectacole, cinematografe instructive, date gratuit. Despre curăţenia acestor localuri, a bisericilor, a parcursurilor, a tramvaielor, a restaurantelor, n-am cuvinte îndeajuns să laud. Când om ajunge şi noi să ne ocupăm de gospodăria noastră? Când o să vedem în Bucureşti ordinea şi curăţenia din Praga? La parcurile de acolo ar fi râvnit chiar Semiramida. Ca un brâu verde înflorat ele încing oraşul; pe jos nu să dovedeşte o hârtioară cât de mică. În toate colţurile brazdelor sunt coşnicioare pentru gunoiu, iar boschetele merinde pentru mii de păsărle şi de mierle, blânde ca porumbeii din piaţa Sf. Marcu din Veneţia [...]. Muzăul etnografic din pacul Cinski poate sta alături cu oricare altul al unei ţări şi mai amare, aşa e de frumos, de complex şi de cochet aranjat. În piesele *Mireasa vândută* de şi *Cap de câine* ale lui Bedrich Smetana, aflai învăţături mari, manifestări simpatice

[1] *Ibidem*, p. 13.
[2] *Ibidem*, pp.16,18, 19.
[3] *Ibidem*, p.20.

BDD-A27165 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:01 UTC)

> pentru muzica lor, limba şi admirabilele lor costume naţionale, multe dintre ele având asemănare cu ale noastre. Ce să zic despre muzăul naţional? O bogaţie de agate fine şi de colecţii alese, cum numai această ţară poate avea[...]. Să ştie că Boemia are în băerile munţilor ei, cornalina, ametistul, malahitul, eliotropul, crisofrasul scumpetii cu cari cehi au împodobit nu numai muzeul, dar şi admirabila capelă a sf. Venceslas din catedrala Guy şi miraculoasa capelă a lui Carol al IV-lea de la misteriosul şi legendarul palat Carlstein pe cari l-am vizitat în ziua de 12 februarie[1].

Subliind printre altele şi realizările învăţământul profesional extrem de diversificat pe cuprinsul întreagului stat jurnalista română face o scurtă prezentarea a unui asemenea şcoli de arte şi meserii ce pregătea la înalte standarde tehnice şi artistice pe viitorii muncitori artizani: „Nu vreau să scap din vedere şi să nu zic un cuvânt de admiraţie pentru Umeleko Prumislova, şcoala de meserii atât de complectă şi de dotată cu tot felul de unelte şi unde, profesorii cei mai aleşi, aplică arta la industrie pe o scară întinsă şi în chip aşa de meşteşugit: «Profesorul Drahouovsky, ciselator, într-un minut mi-a gravat pe un ametist al inelului meu o Sapho admirabilă»”[2].

Abordând subiectul ce descrie dragostea de cultură şi respectul enorm ce îl aveau cehoslovacii faţă de monumentele şi creaţiile artistice din trecut ziarista română descrie cu entuziasm aceste moşteniri culturale de prin rang în peisajul cultural european şi mondial: „Ce să mai zic? Ce cuvinte să mai găsesc spre a n-vedera cultura acestui popor, care are numai în Praga 24 de muzee şi tot atâtea biblioteci, săli de expoziţii artistice, de monumente pe toate pe toate pieţele, de frescuri pe toate zidurile palatelor şi bisercilor din acest oraş fermecător, afară de cele cari sunt la Olomoutz, la Brno şi Bratislava şi în alte oraşe mici ale ţării, celebre prin monumentele şi colecţiile lor artistice şi culturale”[3].

Referindu-se apoi şi la variatele stiluri arhitectonce ce împodobesc monumentele ce fac mândria şi fala Cehoslovaciei în general şi a capitalei ţării, Praga, d-na Smara completează imaginea unei capitale muzeu: „Arhitectura lor, deşi influenţată de toate stilurile şi mai ales baroc, are totuşi un caracter original, care se impune ca un studiu tuturor artiştilor amatori de artă şi de frumos. Pentru acesta este destul ca să citez catedrala minunată a sfântului Vit, biserica Tin, biserica Unită, sinagogile, primăria, Ubetzini Dum, Turnul pulberăriei, podul Carol, cari toate arată nu numa puterea gândirii, dar şi puterea voinţii acestui popor”[4].

---

[1] *Ibidem*, pp.22,23.
[2] *Idem.*
[3] *Idem.*
[4] *Idem*, p.25.

BDD-A27165 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:01 UTC)

Turista românca îşi încheie discursul admirativ şi apreciativ la adresa moştenirii arhitectonice şi istorice a Pragăi printr-o expunere de idei şi opinii artistice ce impresionează prin claritatea şi judecăţile de valoare expuse:

> Socotesc că nici un condeiu, fie el cât de măiestrit, nu poate fi în stare să descrie Praga cum este ea de mistică şi de frumoasă; nici un muzicant nu poate reda simfonia care se aude, dusă îmbinată de freamătul copacilor din minunatele parcuri din jurul oraşului, cu murmurul Vltavei. Ce armonie sublimă! Eu sunt încă şi astăzi uimită de măreţia acestei cetăţi pe care am numit-o: „mistică regină a tuturor cetăţilor din lume" [...] Minunate clădiri de pe cele şapte coline, căci va să se ştie că Praga este norocoasa cetate, care s-a întemeiat ca şi Roma, toate zic, văzute dela castelul reginei Ana, sau de pe monumentalul pod Carol[1].

În finalul discursului său mai mult decât apreciativ şi admirativ, autoarea acestei conferinţe subliniază încă odată caracterul etno-cultural extrem de puternic al poporul cehoslovac: „Să învederez trecutul măreţ, prezentul activ, viitorul solid al Cehoslovaciei, dar cuvintele îmi lipsesc spre a descrie tot ce ştiu despre oamenii aceştia tăcuţi şi serioşi cari, în toate minutele, cu minţile şi cu mâinile lor împletesc ghirlande de rose şi tamâioare, ca să încununeze zilele de lumină şi de glorie, pregătite de ei, pentru scumpa lor patrie!"[2].

Cea de a doua carte aparţine unui cunoscut ziarist clujean interbelic Ion Clopoţel care s-a străduit să ofere o imagine reală şi aproape completă a imaginii statului şi poporului cehoslovac după cum mărturiseşte autorul

> Excursia ziariştilor români din luna maiu 1925 în Cehoslovacia, cu toate că a durat numai două săptămâni, mi-a dat o oarecare posibilitate de a mă informa asupra particularităţilor preţioase pe care le deţine acestă ţară [...].
> M-a surprins întâi de toate o calitate a vecinilor noştri: stăruinţa de a atrage străinătatea şi a o convinge despre seriozitatea cu care se întreprinde totul aici. Repară şoselele, edifică, reface staţiunile balneare şi climaterice, întreţine industria[...]. Am fost plăcut impresionaţi de de spiritul metodei cu care se urmăreşte acolo cucerirea streinului: la cea dintâi întâlnire în gara Halmeiu, reprezentanţii presei cehoslovace domnii Hyka şi Svikowsky ne-au pus în mână programe splendid imprimate, împodobite cu vederi pitoreşti şi având ca adaos o hartă a ţării. Programul urma să fie executat cu preciziune de orologiu ca să vedem maximul posibil. De altfel ni s-a atras atenţia în gări că personalul de cale ferată este excesiv de scrupulos şi nu întârzie plecarea trenului de dragul nimănui. Ne-am edificat repede că ministerul de externe are o secţie a presei organizată în mod europenesc[3].

[1] *Ibidem*, pp.28,29.
[2] *Ibidem*, pp.31,32.
[3] Ion Clopoţel, 1926, *Două săptamâni în Cehoslovacia*, Editura revistei „Societatea de Mâine", Cluj, pp.7, 8.

BDD-A27165 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:01 UTC)

Încercând să alcătuiască un portret etnopsihologic minimal al cehoslovacilor, ziaristul clujean descrie într-o singură frază particularităţile acestui popor slav central european: „Cehoslovacul este o fiinţă echilibrată; nu se lasă mecaniată de profesie şi ştie să-şi păstreze o frăgezime de temperament capabilă să atingă o limită maximă de exuberanţă. Pe câtă perseverenţă dovedeşte într-o muncă epuisatoare în laborator, tot pe atâta fire liberă, degajată închide în sufletul său”[1].

Explicând strategia politică şi economică adoptată de cehoslovaci prin vânzarea către consorţiile financiaro-industriale franţuzeşti şi englezeşti a unui număr foarte mare de acţiuni ale principalelor uzine grele prin intermediul bursei de valori şi investiţiile făcute în principal de către de stat în domeniul balneo-climateric. Autorul vede prin intermediul acestui demers economic şi social ca una dintre principalele căi de a atrage investiţii comune prin intermediul parteneriatului public-privat:

> Nu m-am mirat că vecinii noştrii acceptă să acorde francezilor şi englezilor majoritatea acţiunilor în cele mai mari întreprinderi, cum sunt de pildă Skoda. Colaboraţia capitalului şi talentelor tehnice de peste hotare fecundează şi face să fructifice viaţa patriei [...]. Pentru a atrage lume streină, se fac în Cehoslovacia pregătiri întinse [...]. E caracteristică silinţa unei societăţi pe acţiuni la Stary Smokovec, în Tatra care a avut curajul să investească într-un sanatoriu 25 de milioane de coroane cehoslovace [...]. Presa, statul, iniţiativa particulară se străduiesc să facă din Cehoslovacia o ţară de atracţie. Iubită, rspectată şi invidiată de ţările lumi, republica vecină este sigură să-şi facă ţara indispensabilă pentru civilizaţia lumii şi n-are de ce-şi mai teme existenţa: tăria sa este in instituţiile redutabile şi în spiritul său pacific, ponderat şi laborios[2].

Subliind încă odată spiritul cooperatist al cehilor şi slovacilor (printr-o comparaţie cu cel al Astrei transilvane) ce a dăinuit şi încă dăinuie în economia agro-pastorală a noului stat autorul descrie într-un registru laudativ realizările socio-economice şi culturale ce domină peisajul carpatic:

> Cehoslovacii au un spirit viguros de cooperaţie. Poate că acea Narodni Dum este o formă mai veche şi mai elocventă cooperării idealiste. Tipul casei naţionale (cam în felul Astrei noastre din Ardeal), l-am găsit la Olomouc [...]. Oratorii ne-au vorbit emoţionaţi despre felul cum s-a adunat ban cu ban şi s-a făcut cărăuşia gratuită a cărămizei la edificare. Cercul cultural est foarte animat şi astăzi, în stat liber, ca o mărturie ca n-a dispărut unitatea sufletească a societăţii [...]. Dar marele exemplu al cooperativei ne e dat în aceeaşi cîmpie imensă şi suprapopulată a Hanei, şi anume în satul Prikazy. Întâiul de toate a ridicat o casă naţională cu sală de teatru, camere de hotel la etaj, sală de gimnastică, săli de restaurant, bibliotecă, grădină; impresionează prin distribuţia

[1] *Ibidem*, p.8.
[2] *Ibidem*, p.9.

BDD-A27165 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:01 UTC)

> fericită, curăţenia şi utilitatea ei. O viaţă culturală pulsează aici [...]. Nu se rezumă doar la cooperaţie, ci se întinde în economia de vite. În Prikazy toate familiile primesc zilnic pâinea acasă de la brutăria centrală [...]. Asocierea şi-a întins domeniul şi asupra frumuseţilor naturii... În apropiere de oraşul Brno se găsesc platourile calcaroase de la prăpastia Macocha. Un sindicat cu iniţiativă din Brno supraveghează şi continuă lucrările de cercetare în peşterile afunde [...]. Un număr mare de excursionişti plătesc o grea taxă de vizitare a grotelor (30 de coroane adulţii şi 10 coroane şcolarii). Taxa aceasta atât de urcată trebuie să dea fondul necesar continuării explorărilor. Tot o formă de cooperaţie este şi renumita fabrică de bere Plsen[...]. Fabrica este posesiune locuitorilor din Plsen, în formă de acţiuni. Dividentul se încasează de către cetăţenii locului, cari nu pot să înstrăineze acţiunile lor[1].

Informându-ne apoi şi despre agricultura intensivă şi extensivă practicată de cehi ziaristul român admiră împletirea fericită şi inspirată a acestei vechi îndeletniciri cu modernul turism balneo-climateric menit a pune în valoare deopotrivă frumuseţea şi rodnicia pământului cehoslovac şi în acelaşi timp să facă din Cehoslovacia o a doua Elveţie:

> Cehoslovacia este ca o grădină în care se lucrează ultima palmă de pământ. Chiar de la frontieră, în Rusia subcarpatică, mi-a bătut la ochi buna gospodărire. Trenul aluneca printe coline, pe coastele cărora prospera viţa de vie. Până la Tatraska Lomniţa aveai priveliştile regiunii de la Braşov către Teiuş, ale Târnavelor noastre. Cu tramvaiul electric am urcat la Stari Smokovec, de unde cu tramvaiele trase de funii suim cât mai sus, luăm potecile unei naturi sălbatice şi ne lăsăm asurziţi de cascadele văilor. Pe terase, dezbrăcaţi tuberculoticii stau în bătaia soarelui de mai ca să se înzdrăvenească. Actulalele hoteluri abia-i încap. O noapte o petrecem la hotelul Praga. Dimineaţa abia ne putem scula: „aerul tare îmi pune la încercare plămânii, mă oboseşte" [...]. Ca pitoresc şi distribuţie Marianske-Lazne este preferabilă faţă de Karlovy-Vary: liniile sunt mai dulci, livezile mai întinse [...]. Pe înserate sosim la Karlovy-Vary, oraş în toată legea, afundat într-o adâncitură a munţilor [...]. Toate acestea sunt locuri de atracţie pentru viligiaturişti de pasiune, pentru cei care îşi caută sănătatea şi pentru sportsmani. Statul cehoslovac înlesneşte excursiile pentru orice grup de profesionişti de aiurea, acordă şi favoare personală, reduceri pe căile ferate pentru toţi acei cari stau un anume număr de zile în vreo staţiune baleneară sau climaterică. El vrea să facă din Cehoslovacia ceea ce am numit o ţară de atracţie – şi a reuşit [2].

În capitolul *Oamenii* ziaristul clujean face un portret etnopsihologic şi cultural general şi credem noi destul de edificator al cehoslovacilor: „La cea dintâi întâlnire cehoslovacii nu ţi se par oameni de temperament. Nu sunt locvaci. Nici iubitori de forme exagerate. Ei par guvernaţi mai mult de temperament decât de inimă. Omul de la sud poate i-ar găsi insuficienţi sub atâtea raporturi sociale. Dar aceste firi închise ascund căldură de simţire, sentiment de detaşar durabilă şi mai

[1] *Ibidem*, p.13.
[2] *Ibidem*, pp.15,16,17.

BDD-A27165 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:01 UTC)

ales mari calităţi de muncă perseverentă şi calculată. Este un popor făcut pentru realizări practice. Excelează în domeniul tehnic. Un popor pentru uzină. Un biruitor al timpului”[1].

Referindu-se şi la caracterul psihosomatic analizat din perspectiva calităţilor fizice a populaţiei cehoslovace ziaristul Ion Clopoţel remarcă cu admiraţie acele atribute etnogenetice particularizante:

> Cehoslovacii excelează printr-un fizic robust şi respectabil, semnul distinct al unui popor sănătos şi bine hrănit. Muncitorii uzinelor Witkovice şi Skoda sunt viguroşi şi suportă munci abia imaginabile, într-un zgomot infernal şi la o temperatură foarte ridicată. Ţăranii la fel de bine înzestraţi fizicește. În fabrica Zora din Olomouc: săli spaţioase, pline de lumină în cari, la toate etajele, sute de lucrătoare împăturează bomboane de ciocolată. Feţele cărnoase le crapă de sănătate. Nimic din mlădierile artificiale ale cochetăriei, nici din linile clasice ale distincţiei latine, însă sănătatea figurii numai puţin deţine farmecul cuceririi[2].

Ziaristul clujean trece în revistă pe scurt chiar strategia de modernizăre a ţării printr-o mecanizare accentuată ce este în concordanţă cu atributele şi caracterul industrial al poporului ceh:

> Cehoslovacia este o imensă uzină industrială. Este evidentă trecerea de la caracterul de ţară agricolă la cel de ţară industrială. Motocultura a intrat intrat în educaţia ţăranului. Maşinile înlocuiesc puterea trăgătoarelor şi a braţelor. Se pare că piaţa internă consumă foarte mult. Şi aceasta numai pentru că totul se întemeiază pe cultură intensivă [...]. O populaţie deasă şi cu necesităţi multe beneficiază de maşinismul acesta dezvoltat [...]. Ţara întreagă, este un laborator în care cu ultimele aparate ale ştiinţei şi tehnicei se fac cercetări şi se ţin în valoare bogăţiile subterane ca şi cele de la suprafaţa solului. Oraşele cehe nu-ţi lasă impresia că aici ar fi fost cândva o dominaţiune străină. Cari sunt caracterele germane ale Pragăi sau Olomouc-ului? Cehii au însemnat şi sub austrieci o forţă econmică redutabilă. Conştiinţa politică şi prosperitatea culturală sunt în pendenţă de putere economică dârză şi trează. În Cehoslovacia se observă de la cea dintâi aruncătură de ochi, că aici domină un simţ general şi puternic de întreprindere economică [...]. Reconstrucţia Cehoslovaciei se întinde de la cea mai veche fărâmă de artă cehă care este căutată pentru a fi adăogită patrimoniului naţional, până la iscodirea ultimei unelte de perfecţionare tehnică[3].

Ziaristul clujean îşi încheie jurnalul de călătorie prin Cehoslovacia cu o impresie foarte bună despre poporul cehoslaovac şi actuala republică: „O tovărăşie de 16 zile. Am cutreierat în lung şi în lat o ţară al cărei caleidoscop ne-au încântat şi

[1] *Ibidem*, p.19.
[2] *Ibidem*, p. 21.
[3] *Ibidem*, pp. 23, 24, 25.

BDD-A27165 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:01 UTC)

ne-au dumirit, că ea este a unui popor care dă oricui o mare lecţiune a muncii serioase”[1].

Cel de al treilea jurnal de călătorie în Cehoslovacia îi aparţine prof. Horia Petru-Petrescu un cunoscut filolog şi bun cunoscător al limbii şi culturii cehoslovace. Autorul începe incursiunea în spiritul etnocultural ceh cu o întrebare:

> Ce ştiam noi, înainte de războiul mondial, despre poporul ceh? Şi tot noi răspundem: afară de figura de patriarh, plin de tinereţe, a bătrânului Jarnik, nu ne fusese dat să cunoaştem aproape niminc din bogăţiile sufleteşti ale poporului ceh. Doar că Servus Brezina, ca refren într-un cuplet de pe la Ronacher-ul din Viena – refren rostit cu maliţie de un actor cu nasul cârn de plastelină, ridicol, şi caricaturile revistelor umoristice vieneze, cari nu remarcau la ceh decât dinţii de păpuşe spărgătoare de nuci – câtă vreme faptul că sub numele de Brezina trăia în mijlocul poporului ceh şi trăieşte şi astăzi unul dintre cei mari mari scriitori-poeţi ai epocii noastre[2].

Autorul face referinţă şi la imaginea negativă pe care o aveau cehi în mentalul colectiv vienez folosindu-se de replica unui cunoscut scriitor ceh:

> Rolul acesta de Cenuşotcă, a cehior în Austria, se reoglindeşte minunat în literatura cehă [...]. Iată câteva dovezi pentru aserţiunea de mai sus: în romanul autobiografic *Jan Maria Plojhar* al scriitorului Zeyer, mort în 1901, îşi bate joc o societate de ofiţeri de Praga iubită a eroului: „- Nu te supăra, rogu-te – spune unul dintre ei, dacă ţi-am ofensat Praga ta regală, după cum le place să o numească jurnalişti voştri ridicoli! Plojhar răspunde cu pumnii încleştaţi [...]. – Praga e – cu toate acestea – regină [...]. O regină umilită, e drept, o regină, care deplânge – ca Hecuba, pe fii ei decăzuţi. Mantaua ei de purpură este zdrenţuită – cu toate acestea – este o regină, până când Viena voastră cea sulemenită, împodobită cu podoabe false, nu este altceva decât o curtezana întreţinută” [...]. Antiteza Viena – Praga a fost pusă, din 1848, începând tot mai mult din partea cehilor după 1890 şi strigătul lor: *Viena este o metresă, o întreţinută a imperiului habsburgic! răsunând tot mai răspicat*[3].

Referindu-se la contribuţiile şi viziunea a două dintre personalităţile politice şi ştiinţifice ale Cehoslovaciei din acea perioadă, Petru Petrescu aduce prin acest demers un elogiu intelectualilor şi patrioţilor din rândul clasei politice ce a înfăptuit şi modernizat noul stat cehoslovac:

> Domnii Masaryk şi Beneş sunt adevăraţii bărbaţi de stat ai timpului nostru, bărbaţi care ar trebui să fie ascultaţi şi e opinia noastră publică, findcă adevărurile rostite de dânşii sunt vitale [...]. Cari au fost principiile lui Masaryk în activitatea sa înainte de războiu? „Nu în parlament, nici în faţa mesei verzi se va decide chestiunea cehă; ci la noi, în satele, în

[1] *Idem*, p.28.
[2] Horia Petru-Petrescu, *Ceva despre Cehoslovacia*, dintr-o conferinţă ţinută în Sibiu, 1928, p.4.
[3] *Idem*, pp.4-5.

BDD-A27165 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:01 UTC)

> orașele, în școlile noastre! Să lucrăm, să lucrăm serios, fiecare în meseria sa: să ne dăm silința să avem în comunele noastre o administrație model; în școlile noastre profesori și clase model și n-avem să ne temem de nicio dușmănie a guvernămintelor". Mâna dreaptă a lui Masaryk este Eduard Beneș și iată unul dintre tablourile ce ni le arată, ca să medităm: „Europa din ziua de azi se aseamănă cu o ceată de excursioniști în Alpi. Fiecare neam este reprezentat în societatea asta: francezul, englezul, cehul, germanul, italianul, românul etc, și toți sunt legați laolaltă cu o frânghie groasă, de salvare. Drumul este anevoios, primejdios chiar. În fața tuturor își cască gura, amenințător, un abis fără fund. Un pas greșit al unui singur excursionist alpestru și cel ce va aluneca în abis, va trage cu sine, fatalmente, și pe ceilalți europeni! Fiți cu ochii în patru! Dă lozinca dl. Beneș. E vai și amar de complex, dacă își permite o lozincă criminală să submineze terenul, care trebuie să se consolideze, spre binele comun, sub fiecare dintre popoarele europene"[1].

Descriind strategia culturală cehoslovacă adoptată și aplicată în cel mai serios mod de către întrega administrației a statului, autorul este plăcut surprins de implicarea guvernelor în viața culturală și de sprijinul material constant oferit oamenilor de cultură în schimbul contribuțiile personale aduse de aceștia în promovarea culturii naționale în Europa și lume. În cea de a doua aserțiune Clopoțel subliniază rolul fundamental jucat de organizațiile de sorginte sportiv-culturale a sokolilor în coagularea și consolidarea spiritului național unitar:

> Cinematograful subvenționat de stat, în loc de a răspândi filmuri lascive, criminale, arată frumusețile țării, arată propaganda de profilaxie a contra boalelor; broșuri de propagandă bine scrise [...]. Statul oferă premii pentru dramele slovace bune și editează reviste de seamă, ca biata populație slovacă ținută în întuneric de un regim vinovat în fața Europei întregi, din cauza miopiei sale politice, să se poată ridica și pricepe problemele vremii. În octombrie 1918 când s-a prăbușit monarhia habsburgică, în timpul revoluției din Boemia, minunata disciplină de care a dat dovadă populația cehă. Pe lângă tot antagonismul parcă dus la paroxism între popoarele din Boemia, n-a curs nicio picătură de sânge, nci în Praga, nici în provincie. Cui i se poate atribui acesta? În mare parte sokolismului. Sokol înseamnă în limba cehă: șoim. Pe șoim l-au luat ca prototip cei care au dorit o regenerare a poporului lor și au pus bazele, de prin 1862, a unei societăți de gimnaști. Întemeietorii au fost un profesor de filosofie Tyrș, și un comerciant Fügner. Salutul lor a fost: *Na zdar!* Adică noroc! Spor la lucru! [...]. În 1913 erau 1180 de uniuni locale ale sokoli-lor [...]. Acum trece numărul uniunilor de 2000 și a membrilor de 350. 000, iar cel al tinerilor (cu copii cu tot) de 200.000. Serbările acestea sokoli-ste sporesc spiritul de solidaritate, îndeamnă la o emulație, nu numai viața mușchilor, ci și pentru a creierului, adună și închiagă rândurile, bagă vlagă în conștiința națională[2].

[1] *Ibidem,* pp. 7-8.
[2] *Ibidem*, pp.10-11.

BDD-A27165 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:01 UTC)

Autorul încheie descrierea scurtul său periplul etnocultural şi politic cehoslovac cu câteva citate din discursurile ministrului de externe Beneş şi cu ultimele cuvinte spuse pe patul de moarte de către fostul ministrului de finanţe Raşin:

> Daţi şoferului libertatea! Adresată fostului ministru britanc Lloyd George: – Fiindcă e vorba de o confruntare în politica cehoslovacă, să se observe un fir roşu. Mai puţină critică negativă! dă alarma dl. Beneş în toate părţile şi rândurile se raliază, fiindcă este în joc binele tuturora... Iar ministrul de finanţe, dr. Raşin, suspină pe patul de moarte: Mulţumes tuturor colegilor mei din comitetul de cinci. – Sunt oameni, o ştiu eu că mă au drag! Medicul Jedlicka îl întrerupe: „Cu toate că îţi sunt contrari?", iar Raşin urmează: Vrem cu toţii binele republicei. – Avem încredere unul într-altul. – Spuneţi-le să rămână cum sunt [...] – Să-şi spună numai adevărul [...]. Dacă vom ţine toţi laolaltă – o să menţinem republica [1].

Încheiem scurtul nostru periplu etno-cultural prin universul etnocultural şi politic cehoslovac prin introducerea unor clarificări de ordin metodologic ce fac referire la noţiunea de popor şi stat cehoslovac în viziunea intelectualilor din secolul al XIX-lea: „Expresia Cehoslovacia, inventată de scriitorul slovac I.M. Hurban, la 1844, era utilizată ca un cuvânt fixat la 1896, iar în luptele naţionalităţilor românii o utilizau chiar din 1892 (*La question roumaine en Transylvanie et en Hongrie: Republique de la jeunesse roumaine universitaire*, Viena, Praga, Budapesta, Cluj, 1892)[2].

În opinia lui I.Șt. Ioachimescu cu privire la religiozitatea poporului cehoslovac, acest caracter etnocultural este vizibil doar prin intermediul particularităţilor etnopsihologice atent observate şi studiate. Pentru că în esenţă poporul cehoslovac este foarte discret, chiar timid putem spune când este vorba de sentimentele sale religioase: „Oricât de religios ar fi poporul cehoslovac, religiozitatea lui îi rămâne numai în suflet. Exteriorul e influenţat de austeritatea care nu deosebeşte aproape pe unul de celălalt"[3].

[1] *Ibidem*, p. 14.
[2] I. Șt. Ioachimescu, A. Kudurnač, 1924, *Republica Cehoslovacă*, pref. Nicolae Iorga, Cultura Națională, București, col. „ Țări și civilizații contimporane", p.17
[3] *Idem*, p.23.

BDD-A27165 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:01 UTC)